

29STE ZITTING. — 27 JUNIJ.*Benoeming van Commissien van Rapporteurs voor verschillende wets-ontwerpen.*29ste ZITTING.

ZITTING VAN ZATURDAG 27 JUNIJ.

(GEOPEND TEN 1 URE.)

Mededeeling van de benoeming tot rapporteurs. —

Ingekomen: een verzoekschrift. — Eindverslagen uitgebragt op verschillende wets-ontwerpen. — Bepaling van den dag der beraadslaging.

Voorzitter: de heer **van Bylandt**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 34 leden, te weten de heeren:

van Swinderen, Nobel, Buchner, Coenen, van Rhemen van Rhemenshuizen, Fransen van de Putte, Prius, Verschoor, van Vollenhoven, Smit, van Rijkevorsel, Viruly, Schot, Michiels van Kessenich, van Goltstein, Rahusen, van Aylva van Pallandt, Duymaer van Twist, Stork, van Eysinga, Huydecoper van Maarsseveen, Vos de Wael, de Vos van Steenwijk, Hein, Hartsen, Dumbar, Cremers, Tonckens, Thooft, Hengst, de Villers de Pité, van Sasse van Ysselt en Pincoffs;

en de heeren Ministers van Marine, van Oorlog en van Kolonien.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter** deelt mede:

1°. dat door de afdeelingen benoemd zijn tot rapporteurs voor de volgende wets-ontwerpen:

wijziging der begrooting voor den aanleg van Staats-spoorwegen over 1873;

voorziening in de verevening van door de Algemeene Rekenkamer afgewezen vorderingen;

bekrachtiging van eene met de watering Cadzand gesloten dading over den eigendom der voormalige verdedigingswerken van Retranchement;

goedkeuring van eene bepaling van het tractaat betreffende den aanleg van een spoorweg Nieuweschans-Ihrhove; en

wijziging en verhooging van hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1874;

de heeren Tooft, Tonckens, de Raadt en Nobel.

2°. dat is ingekomen een adres der afdeeling Harderwijk van het Nederlandsch Schoolverbond, houdende adhaesie aan het wets-ontwerp strekkende om overmatigen arbeid en verwaarloozing van kinderen tegen te gaan.

Dit adres zal worden verzonden naar de Commissie voor de Verzoekschriften.

3°. dat de Commissien van Rapporteurs gereed zijn met hare Eindverslagen betreffende de wets-ontwerpen:

wijziging der begrooting voor den aanleg van Staats-spoorwegen over 1873;

goedkeuring van eene bepaling van het tractaat betreffende den aanleg van een spoorweg Nieuweschans-Ihrhove;

wijziging en verhooging van hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1874;

voorziening in de verevening van door de Algemeene Rekenkamer afgewezen vorderingen;

bekrachtiging van eene met de watering Cadzand gesloten dading over den eigendom der voormalige verdedigingswerken van Retranchement;

wijziging der bepalingen omtrent het zegelregt van de acten van beleening;

goedkeuring van eene dading gesloten door den Staat en de provincie Zuidholland met jhr. J. N. J. Jantzon van Erfrenten van Babylonienbroek en Capelle te Dordrecht, over diens aanspraak op tiendregt van gronden in den polder Prins Alexander; en

wijziging van de begrooting van het fonds voortspruitende uit kooprijzen van domeinen voor 1874;

wijziging der wettelijke bepalingen omtrent het voorregt der commissaires;

wijziging der wettelijke bepalingen van het Burgerlijk Wetboek over de beperkte handligting; en

wijziging in de wettelijke bepalingen omtrent de regterlijke tucht;

Deze verslagen zullen worden gedrukt en rondgedeeld; de beraadslaging over de wets-ontwerpen zal plaats hebben op Maandag den 29sten Junij, des middags ten 12 ure.

wijziging der wettelijke bepalingen omtrent het pandregt;

voorstel van wet van den heer mr. S. van Houten, strekkende om overmatigen arbeid en verwaarloozing van kinderen tegen te gaan;

Deze verslagen zullen worden gedrukt en rondgedeeld; de beraadslaging over de wets-ontwerpen zal plaats hebben Dingsdag 30 Junij, des voormiddags ten 11 ure.

Verlagen uitgebragt door de Commissie voor de Verzoekschriften.

De Commissie voor de Verzoekschriften brengt de navolgende verslagen uit:

De heer **van Eysinga**, lid der Commissie:

I. In handen uwer Commissie voor de Verzoekschriften is gesteld een adres van de Vereeniging van fabriek- en handwerksnijverheid in Nederland, waarbij eenige hoofdbezwaren aangegeven en hier en daar meer uitvoerig ontwikkeld worden tegen de door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wet tot vaststelling van nadere wettelijke bepalingen betreffende den ijk van gasmeters. In de eerste plaats wordt beweerd, dat door dit wetsontwerp de groothandel in gasmeters belemmerd wordt.

Een tweede hoofdbezwaar ligt in het gemis van bepalingen omtrent een algemeenen en geregelden herijk welk gemis de geheele wet op dezen ijk binnen een betrekkelijk kort tijdsverloop geheel illusoir maken zal, omdat men in het vervolg slechte meters zal hebben, waaraan men verplicht zal zijn vertrouwen te schenken. Terwijl gewigten die uit den aard der zaak weinig slijten, jaarlijks moeten herijk worden, zullen eens geijkte gasmeters gedurende eene reeks van jaren in gebruik blijven, en, hoewel geheel versleten, altijd den stempel van bruikbaarheid blijven behouden.

Een derde bezwaar betreft de vrijstelling van den ijk tot 1°. Januarij 1880, terwijl de Vereeniging bezwaar ziet in het ontbreken van eene bepaling, behelzende de wijze waarop voor de rigtige uitvoering van de wet binnen een bepaalden tijd zal gezorgd worden.

Aangezien de inhoud van dit adres betrekking heeft op een bij de Kamer aanhangig wetsontwerp, heeft de Commissie de eer te adviseren, het adres ter griffie neder te leggen ter inzage voor de leden.

II. In handen uwer Commissie voor de Verzoekschriften zijn gesteld de volgende adressen, als:

- a. van de kamer van koophandel en fabrieken, te Gouda;
- b. van Bastert en Cie. en verschillende andere steenfabrikanten in de provincie Utrecht;
- c. van Jan de Koning en verschillende andere steenfabrikanten in de provincie Zuidholland, en
- d. van J. Schelling en verschillende anderen, mede allen steenbakkers in de provincie Zuidholland;

alle welke adressen de strekking hebben om bezwaren in te brengen tegen het door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen voorstel van wet van mr. S. van Houten, strekkende om overmatigen arbeid en verwaarloozing van kinderen tegen te gaan.

Het eerste adres wijst vooral daarop, dat de wet niet toepasselijk is op huisselijke en persoonlijke diensten en op veldarbeid, alsmede dat daarbij geen leerpligt is opgenomen, zoodat adressante, na deze gronden ontwikkeld te hebben ten slotte vermeent, dat indien dit voorstel overhoopt tot wet mogt worden verheven, er vrees bestaat, dat de toestand van het kind zoowel fysiek als materieel in plaats van beter, slechter zal worden; de beide volgende adressen van gelijke strekking en nagenoeg van denzelfden inhoud stellen voorop dat de belangen der steen- en pannenfabricatie in Nederland een onderdeel uitmaken van de algemeene volksbelangen, en geven verder te kennen:

1°. dat de arbeid van kinderen in deze fabrieken slechts plaats heeft van half April tot primo October, zoodat voor die kinderen gedurende zes en een halve maand gelegenheid bestaat om naar school te gaan, hetgeen door hen zeer wordt aangemoedigd;

2°. dat de kinderen in dezen niet gebruikt worden als bezuinigingsmaatregel, maar alleen daarom omdat die arbeid, als vergezeld gaande van herhaald en gedurig bukken, niet door volwassen personen kan geschieden;

3°. dat die arbeid bij regentijd geen plaats heeft en steeds wordt volbragt in de open lucht, zoodat in dezen geen quaestie is van bedompte en onreine werkplaatsen.

De adressanten ontwikkelen vervolgens dat deze kinder-

arbeid geene nadeelige gevolgen oplevert voor hunne fysieke en morele opleiding en betreuren dat niet is verplichtend gesteld het schoolgaan der kinderen beneden twaalf jaar, daar in den tijd dat die kinderen niet behoeven te werken, ondanks den welgemeenden aandrang der fabrikanten, nog vaak met schoolverzuim te kampen is, terwijl eindelijk het laatstgenoemd verzoekschrift op verschillende gronden aangeeft dat dit wetsontwerp in het wezen der zaak niets te maken heeft met, doch door te algemeene redactie ingrijpt in den arbeid der opzoodanige fabrieken arbeidende kinderen, ten gevolge waarvan door het ontwerp het hoofdbeginsel in elken constitutionelen Staat „gelijk regt voor allen” deerlijk wordt miskend.

Adressanten eindigen met het verzoek dat het genoemde wetsontwerp door deze Kamer niet moge worden aangenomen.

Aangezien deze adressen betrekking hebben op een bij deze Kamer aanhangig wetsontwerp, adviseert uwe Commissie om deze neder te leggen ter griffie ter inzage voor de leden.

III. In handen uwer Commissie zijn verder gesteld drie adressen als:

van de kamer van koophandel en fabrieken te 's Gravenhage; en

van het hoofdbestuur der Leidsche vereeniging tot bevordering van geregeld schoolbezoek en een van de Vereeniging ter bevordering van fabriek en handwerksnijverheid in Nederland, allen adhaesie inhoudende aan zoo even genoemd wetsvoorstel en den wensch te kennen gevende dat hetzelfde door deze Kamer worde aangenomen.

Het eerstgenoemde adres wijst er op dat te regt is gezegd, „de nijverheid die het kind exploiteert verliest het kapitaal der toekomst en berooft zich zelve van het voornaamste gedeelte harer hulpmiddelen”.

Het ontkent dat het onderwerp te ver gaat en te grooten inbreuk maakt op de ouderlijke magt en beweert dat niets in wreedheid de mishandeling evenaart die het kind wordt aangedaan, wanneer het reeds op 8jarigen leeftijd, veelal voor goed van de school wordt weggenomen, om dikwerf voor het grootste gedeelte van den dag in fabriek of werkplaats te worden bezig gehouden met een arbeid die vaak niet geëvenredigd is aan zijne krachten. Het erkent dat men hieraan tracht te gemoet te komen door fabriekscholen, doch beweert dat het kind, afgemat door overmatigen arbeid, alle geschiktheid mist, om met goed gevolg, onderwijs te ontvangen. Hoewel adressant het betreurt dat in het ontwerp ook niet de veldarbeid is opgenomen, vermeent zij, met verdere ontwikkeling der gronden, dat in hetzelfde de grondslag ligt tot verbetering van een toestand die Nederland waarlijk niet tot eere strekt, en de spoorslag van iedere Regering om op dezen weg voort te gaan.

Het tweede adres uitgaande van eene vereeniging, die zich ten doel stelt, om door persoonlijk bezoek de ouders uit de geringere volksklasse aan te sporen, om hunne kinderen schoolonderwijs te doen ontvangen, beweert dat die ouders daartoe in den regel niet onwillig zijn, doch dat het groote bezwaar daarin bestaat dat de kinderen te vroeg de school verlaten, dan dat zij eenige vruchten van het onderwijs kunnen plukken. Dat aan de werkgevers de ongelukkige toestand die hierdoor voor die kinderen geboren wordt zeer goed bekend is, doch dat zij het werken van kinderen in fabrieken niet kunnen tegengaan zoolang geen algemeene maatregel dit voor alle industrielen onmogelijk maakt.

Adressanten vermeenen eindelijk dat wanneer de werkplaats voor de kinderen gesloten is de school beter door hen zal bezocht worden.

Het laatstgenoemde adres heeft hoofdzakelijk de strekking om het noodzakelijke van den maatregel aan te toonen alsmede het onjuiste van de redenering, dat men niet volstaan kan met een kind aan een verkeerden werkkring te onttrekken, maar ook van Staatswege voor een beteren werkkring moet zorg dragen, terwijl het verwijst op de gunstige gevolgen van de wetgeving in den aangenomen zin, door de praktijk in het buitenland reeds bevestigd,

Behandeling van onderscheidene wets-ontwerpen.

zoodat volgens adressanten de fabrikanten hier te lande met belangstelling het oogenblik zien naderen waarop in eene lang gevoelde behoefte zal worden voorzien.

Aangezien deze adressen betrekking hebben op een bij de Kamer aanhangig wetsvoorstel, adviseert de Commissie eveneens tot nederlegging ter grifie tot inzage voor de leden.

De Vergadering vereenigt zich achtereenvolgens met de voorgestelde conclusien.

Aan de orde is de behandeling van:

I. Het WETS-ONTWERP TOT DEFINITIEVE VASTSTELLING VAN HOOFDSTUK VI DER STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1874. (DEPARTEMENT VAN MARINE.)

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer **Fransen van de Putte**: Mijnheer de Voorzitter, door eene ligte ongesteldheid ben ik niet in de gelegenheid geweest aan de werkzaamheden in de afdelingen betrekkelijk dit onderwerp deel te nemen en mijne denkbeelden daarover mede te deelen; om welke reden ik dit nu met een kort woord wensch te doen.

Het Verslag maakt melding van een verschil van gevoelen betrekkelijk dit wets-ontwerp, of het moet beschouwd worden als eene definitieve begrooting, of als eene credietwet.

Naar mijn bescheiden meening ligt in de redenen, die in het Verslag zijn aangevoerd, geen afdoende grond om aan dit wets-ontwerp den titel te geven van credietwet.

Deze wet is ingediend door een definitief Minister van Marine, en als zoodanig is dit ontwerp eene definitieve begrooting. Zelfs nu nog staat de Minister in dezelfde hoedanigheid voor ons, daar het ons, althans mij, nog onbekend is welke beslissing het Zijne Majesteit den Koning zal behagen ten aanzien van het door het Ministerie gevraagde ontslag, te nemen. In dit gevoelen wordt ook door het Ministerie zelf gedeeld, daar het anders den titel van het ontwerp zou veranderd hebben.

Ik kan mij dus met het gevoelen, als zou dit geen definitief wets-ontwerp zijn, niet vereenigen.

Ik kom nu tot het onderwerp zelf. Ik breng hulde aan den Minister van Marine, dat hij van stonden aan ridderlijk zijn gevoelen heeft uitgesproken over den door hem te volgen weg, betrekkelijk de eischen aan zijn Departement, en den toestand van onze marine.

Al zegt de Minister duidelijk in de Memorie van Beantwoording, dat hij over dit punt noch eene beraadslaging, noch eene uitspraak, het zij ten goede of ten kwade, verwacht, schijnt het mij toch toe dat elk denkbeeld, door een deskundige medegedeeld, voor de Kamer aangenaam moet zijn, vooral betreffende een onderwerp als dat van Marine, waarin dagelijks wat bouworde, uitrusting en bewapening betreft, nieuwe ervaringen verkregen en uitvindingen gedaan worden, en dat ook rijpe overweging verdient het vinden van personeel, nu wij zien dat bij toememing van de koopvaardijvaart, de lust in het dienstnemen bij 's Rijks marine verminderd schijnt.

In het Verslag wordt gezegd, dat de Minister schroomvallig geweest is in het vragen van middelen, die hiervoor naar zijn denkbeeld noodig zouden zijn.

Het zij mij geoorloofd in dit denkbeeld niet te deelen, omdat de tijd tot aanwenden van die middelen in dit dienstjaar niet voldoende zou geweest zijn. Maar meer afdoende is dit, dat: zoo lang de denkbeelden van den Minister niet door beide Kamers zijn aangenomen, naar mijn begrip het eene doellooze aanvraag zou wezen.

Om al deze redenen zal ik mij bij dat wets-ontwerp kunnen nederleggen; tevens spreek ik er den wensch bij uit dat de begrooting voor 1875 in hoofdomtrekken de weerspiegeling zal zijn van deze voordragt.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

Het wets-ontwerp tot definitieve vaststelling van hoofdstuk VI der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1874 wordt met algemeene stemmen aangenomen.

II. Het WETS-ONTWERP TOT BESCHIKBAARSTELLING VAN DE GELDEN WEGENS DOOR HET DEPARTEMENT VAN OORLOG GEDANE VERSTREKKINGEN, DIENST 1874.

III. Het WETS-ONTWERP TOT WIJZIGING EN VERHOOGING VAN HOOFDSTUK VI DER STAATSBEGROOTING VOOR 1874.

IV. Het WETS-ONTWERP TOT VASTSTELLING VAN UITGAVEN WEGENS VERSTREKKINGEN DOOR HET DEPARTEMENT VAN MARINE, DIENST 1874.

V. Het WETS-ONTWERP TOT WIJZIGING VAN HOOFDSTUK VIII DER STAATSBEGROOTING VOOR 1873.

Deze wets-ontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging met algemeene stemmen aangenomen.

Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gescheiden.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot wijziging van de begrooting voor den aanleg van Staatsspoorwegen over 1873.

1. In eene afdeling werd aangemerkt dat dit wets-ontwerp in zeer naauw verband staat met eene geregelde ontwikkeling van de haven van Vlissingen. De wensch werd uitgedrukt dat de inrigting dier haven zoo spoedig mogelijk zal worden geregeld.

2. In eene andere afdeling werd beweerd dat, wat de Regering aan het slot van hare Memorie van Antwoord op het Verslag der andere Kamer ook zeggen moge aangaande het niet verhoogen der begrooting, dit evenwel berust op eene onjuiste voorstelling, daar de begrooting voor 1873 wel degelijk wordt overschreden en het eindcijfer van de volgende dienst noodwendig met een bedrag van op de 5 ton zal moeten worden verhoogd.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs den 27sten Junij 1874.

THOFT.
TONCKENS.
DE RAADT.
NOBEL.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot goedkeuring van eene bepaling van het tractaat betreffende den aanleg van een spoorweg Nieuweschans-Ihrhove.

Verscheidene leden betuigden hun genoegen dat deze aan gelegenheid, zoo lang reeds aanhangig, eindelijk zal geregeld worden. Hoewel de bijdrage van 7 ton vrij aanzienlijk werd geacht, wilden zij daarin berusten.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 27sten Junij 1874.

THOFT.
TONCKENS.
DE RAADT.
NOBEL.